

Holsteinpionier Jan Maat ziet terug op een zeer gevarieerd leven

**'Als je iets doet,
probeer je het uit te dragen'**

Leeftijd: 75

Carrière: **veehouder op de Eurohoeve te Giethoorn met hf-runderen en lakenvelders, bestuurder bij bank en zuivelfabriek, wethouder, secretaris en redacteur bij de hf-vereniging, redacteur bij de vereniging van lakenvelders, ontwerper van museum Histo-Mobil en arboretum.**

Een bijzondere boer, nog altijd vol ideeën. Jan Maat uit Giethoorn (75) pakte van alles en nog wat op, maakte er een succes van en droeg dat breed uit. Zijn beslissingen op de Eurohoeve lagen in het verlengde van een bewogen agrarisch tijdperk.

tekst **Reimer Strikwerda**

Pas vertelde Jan Maat te midden van zijn nieuwe heempark aan bezoekers uit de buurt het verhaal van zijn leven. Het leven van een geboren veehouder, dat zomaar een andere wending had kunnen nemen. Dat in ieder geval veel avontuurlijker is geworden dan dat van de doorsnee boerenzoon uit Giethoorn.

Zijn ouders verhuisden vanuit een klein boerderijtje in het dorp in 1940 naar de Eurohoeve aan de Cornelisgracht, kilometers van het dorp, met daarbij elf hectare pas uit het veen ontgonnen grond: goed voor een tiental melkkoeien, vier of vijf fokzeugen en een paard. In 1963 werd hij

'Levensduur van de koeien vond ik altijd al belangrijk'

bedrijfsopvolger, daaraan werd nooit getwijfeld. Want welke wilde ideeën hij vaak ook had, de koeien bleven op de eerste plaats bij Jan Maat, die toen trouwde met Bettie Oostindie, onderwijzeres en boerendochter uit het Drentse Nijensleek. De jonge boer was vol van nieuwe plannen; toen voor de koeien een vroege ligboxenstal werd gebouwd, kon ook de renovatie van de boerderij ter hand worden genomen. Wie nu bij Jan Maat aanbelt, krijgt op weg naar de keuken direct een rondleiding: 'Hier stonden de pinken en daar lagen de varkens.'

Bij die bezoekers waren er nog veel die Jan Maat kenden uit zijn jongere jaren. Hij was actief op diverse fronten: als voorzitter van de Rabobank, als wethouder en als bestuurder bij de zuivelcoöperatie. En intussen bouwde hij aan de veestapel, die niet alleen beter werd, maar vooral ook groter. Dat kon omdat er steeds grond werd gewonnen en gekocht: 70 hectare uiteindelijk en de veestapel groeide naar 120 koeien.

Zwartbonten van de oude stempel, dochters van de fokstieren uit de ki-stal van Steenwijk. Daar leunde de meerderheid

nog op de oude roem van de preferente Wytsturt Anna's Adema's toen begin jaren zeventig enige jonge leden zich in Duitsland oriënteerden. Daar kwamen ze tot de conclusie dat de holsteins meer kansen boden dan de oude fh-coryfeeën. Onder die nieuwlichters natuurlijk Jan Maat, die in 1974 ook aantrad bij de nieuwe nationale Holsteinsclub. Samen met Pieter ter Veer nam hij het voortouw: hij werd secretaris. 'Het zou mijn leven meer dan tien jaar voor een belangrijk deel beheersen. Als je iets doet, probeer je het ook uit te dragen', zegt hij achteraf, want niet alleen werd het voorbereiden van de keuringen een steeds grotere klus, ook werd Maat redacteur van het tijdschrift van de hf-vereniging. Daarnaast toog hij met groepen boeren naar de Verenigde Staten en Canada – als reisleader.

Wat minder dan sommigen van zijn konvinten uit het progressieve kamp mikte Jan Maat op keuringssuccessen. 'Ik hield van sterke koeien met beste benen en uiers', zegt hij nu. 'Levensduur vond ik toen al belangrijk, het gaf ruimte voor de lucratieve verkoop van jongvee met een hoog hf-gehalte, dat was toen geld waard. En het deed me goed dat onze Euro's Rooske 116 de eerste halve holstein met 100.000 kg melk was in Nederland.'

Melkquotum stelde grenzen

De superheffing kwam in 1984, aan de Cornelisgracht trad ook een beperkt regime in werking. Er moest iets nieuws worden verzonnen: Jan Maat kocht antieke auto's en richtte naast de boerderij een museum in: Histo-Mobil – dat zou naderhand worden overgenomen door Erik, de oudste en meest technische zoon. Met het bestuur van de zuivelfabriek Novac was hij op excursie geweest naar het zuiden van Portugal: volgens hem het 'Californië van Europa' en dus een oord vol mogelijkheden voor melkkoeien. Hij ging op Portugese les, kocht een boerderij, zond alle overbodige jongvee per auto zuidwaarts en een jaar later ging zoon Olaf er boeren. Eerder dit jaar rapporteerde Veeteelt vol lof over de 450 melkkoeien, goed voor een gemiddelde van 11.000 kg melk.

Met de andere zoon, Edwin, boerde Jan Maat (goed) in het drassige veld van Giethoorn. Maar rond 1994 werd duidelijk dat er in de nabije toekomst een letterlijk grootschalig vervolg zou komen aan wat ooit met de film 'Fanfare' was begonnen: ruimte voor ecologische cultuur en toerisme. Mooi voor het museum, maar minder fraai voor het melkveebedrijf. Zo werd het land en het melkquotum verkocht en ging in 1996 de hele veestapel van de 'Eurohoeve' naar Portugal, waar die de basis legde voor een tweede bedrijf met 200 koeien nu en met Edwin aan het hoofd. Vader Maat werd intussen begeleider van prille emigranten naar Portugal.

Lakenvelders en een heemtuin

Er kwam ook ruimte voor nieuwe initiatieven thuis: de lakenvelderkoeken kwamen. De basisdieren waren niet meer dan gemiddeld, maar Jan Maat kende de wetten van de erfelijkheid en hij wist die (weer) naar zijn hand te zetten. Hij deed meer: hij werd redacteur van het tijdschrift over de lakenvelders en hij maakte zich sterk voor de 'dag van de lakenvelder'. De kudde groeide uit tot een 25 dieren – er was voldoende graasruimte rond de boerderij, want de cultuurwerkzaamheden kwamen maar vertraagd op gang. Hij herkende in de lakenvelders – zwart en rood – de dubbeldoeldieren die nauwelijks verschillen van de 'oude' Fries-Hollandse koeien. En in sommige maatregelen van de stamboekleiding herkent Maat trekjes die hij een halve eeuw eerder al bestreed bij het oude NRS. 'Doe iets met het ras, prijs de vleeskwiteit en maak het renderend', zo houdt hij zijn medeleden voor. 'Van hobbydieren kan op den duur niemand bestaan.'

Jan en Bettie Maat hebben met pijn in het hart de beslissing genomen: hun leeftijd begint een rol te spelen. De lakenvelders zijn verkocht. En nu? Jan Maat wijst op zijn nieuwe hobby, hij legde bij de boerderij en het museum een heemtuin aan, een arboretum met 180 pas aan de grond toevertrouwde inlandse boompjes. 'Over tien jaar in volle glorie', schat de veelzijdige en altijd optimistische boer uit Giethoorn. |